

תשובה

למעשה נראה שמחמת הספק יש לאסור את קיום המילה הזאת בשבת. (וכן נראה שאין לברך על מילה זו, שיש ספק אם היא מועילה).

מסקנות

א. מותר לדחות ברית של תינוק שצריך לשמור חלק

מעור הערלה שלו לצורך ניתוח פלסטי שיערך

באותו מקום בגיל מבוגר יותר.

ב. יש ערך לעשיית מילה חלקית ביום חול, למרות שיש ספק אם יוצאים בה ידי חובה; אולם לא בשבת.

ג. מי שהתחיל למול בשבת, אך מחמת אונס לא סיים את המילה, אינו נחשב כמחלל שבת.

סימן לו**טבילת גיורת בזמן נידתה****ראשי פרקים****שאלה**

- א. טומאה בקבלת התורה בהר סיני
- ב. "גר שנתגייר כקטן שנוולד" במתן תורה
- ג. "גר שנתגייר כקטן שנוולד" לענין טומאת זיבה
- ד. משמעות מחלוקת הרמב"ם והר"ש למעמד הר סיני
- ה. גיור בטומאה
- ו. האם דם נידה מהווה חציצה?

תשובה**מסקנות****שאלה ***

האם מותר לגיורת לטבול את טבילתה ליהדות כשהיא בנידתה?

יש לדון בשאלה זו בשני מצבים:

- א. האם העובדה שהיא נידה מונעת את טבילתה לגיורת?
- ב. כשהיא עדיין רואה דם, האם הדם מהווה חציצה?

א. טומאה בקבלת התורה בהר סיני

המקור לטבילת גר הוא גיור אבותינו בהר סיני (במות מ"ו ע"ב). התורה אסרה לגשת אל אשה שלושה ימים לפני מעמד הר סיני (שמות י"ט ט"ו).

* אדר א' תשל"ו.

וחז"ל למדו מכאן לפולטת שכבת זרע תוך ג' ימים, שהיא טמאה (שבת פ"ו ע"ב). ומשמע שהטומאה עיכבה את טבילת הגירות. אולם לא מסתבר לומר כן, דא"כ מי שהיתה נידה, האם לא יכלה לקבל את התורה? וזאת לא מצינו שהיה מישהו מישראל שלא היה במעמד הר סיני! ובכלל, לגויים אין טומאה אלא מדרבנן!

ועוד, במסכת הוריות (י' ע"א) מבואר שאין זב מטמא אלא מן הדיבור (בהר סיני) ואילך; ומי שהיה זב לפני כן, אין זיבתו מטמאת אלא מלאחר הדיבור ואילך. וא"כ זו, הפולטת שכבת זרע שהיתה בה לפני הדיבור, אינה מטמאת. וא"כ מדוע הקפידה התורה על כך שלא יגשו אל אשה ג' ימים? וע"כ צריך לומר לומר שהקב"ה רצה שיהיו טהורים לפני מתן תורה.

ב. "גר שנתגייר כקטן שנוולד" במתן תורה

אלא שעדיין יש להקשות: הרי בני ישראל התגיירו ע"י הטבילה שלפני מתן תורה. וכך מבואר במסכת יבמות (מ"ו ע"ב), שהגמרא רצתה לומר בה"א שטבילה בגר נלמדת מהפסוק "וכבסו שמלותם" (שמות י"ט י"ד), והרמב"ם (הל' איסורי ביאה פ"ג ה"א) אכן למד טבילת גר מפסוק זה (ע"י תורה שלמה פרשת יתרו פרק י"ט אות קמ"ד קמ"ט). ומסתבר שגוי זב שהתגייר, אין זיבתו

עכ"פ שראה קרי ונתגייר, מיד הוא מטמא בזיבה (רע"ב: דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. ואע"פ שראה זיבות כשהוא כנעני, מטמא בזיבה בהך שניה... דנעשית לו כראיה ראשונה, שמטמא באונס).
ונחלקו הראשונים אם להתחשב בקרי שראה לפני הגיור לענין הזיבה שראה אח"כ (כפי שיתבאר להלן).

יסודה של הלכה זו מבואר במשנה שלפניה (זבים פ"ב מ"ב, וכן בניזיר ס"ה ע"ב):
בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק לטומאה (רש"י: עד שלא ראה שתי ראיות)... משנזקק לזיבה – אין בודקין אותו; אונסו וספיקו ושכבת זרעו – טמאין, שרגליים לדבר (רש"י: שלא בא מחמת אונסו אלא מחמת זיבה ממש).

וליתר פירוט: זב שראה זוב פעם אחת – אינו נעשה זב. ראה פעם שניה – מטמא רק אם נבדק והתברר שהזיבה לא באה כתוצאה מאונס כלשהו, וחלה עליו טומאת זבים. ראה פעם שלישית – לא תולים באונס, והוא מתחייב קרבן (עפ"י רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"ב ה"ו).

על דברי המשנה אומרת הגמרא (ניזיר ס"ו ע"א):
"שכבת זרעו (של זב) – טמאה" – אמר רב אדא בד אהבת לזמר שאין תולין בה.

ופירש רש"י (ד"ה אלא):
דלאחר שזקק לטומאה, אם ראה קרי וחזר וראה זיבה, אין אותה זיבה כקרי, כי הוויא דתנן במסכת זבין...
ושם בגמרא:
סבר רב פפא קמיה דרבא למימר: אידי חולשא הוא דחוי.

ופירשו התוס' (ד"ה סבר) שיש להניח שאדם זה נחלש מחמת הקרי שראה, ולכן הזיבה שראה אח"כ נחשבת לראיה מחמת אונסו. ומכיון שכך, אם זו ראיה שניה, היא לא תטמא, כי ראיה שניה של זב לא מטמאת לאונסו. (וכן פירש הר"ש במסכת זבים שם, בפירושו הראשון). וממשיכה הגמרא (עפ"י גירסת התוס', ד"ה אמר, והר"ש, בפירושו הראשון):
אמר ליה רבא: והתנן (זבים שם): "גר שנתגייר

שלפני גירו מטמאת אותו, כשם שמצורע שהתגייר אין צרעתו מטמאת אותו (עי' תו"כ ויקרא י"ג ב' אות ל"ו, ושם הקישו דם למצורע). וא"כ מה היתה הבעיה באשה שפלטה שכבת זרע לפני מתן תורה?

מיהו אם נניח שהברייתא בתו"כ (שם), שטיהרה מצורע שנתגייר, עוסקת רק בגר, שדינו כנולד מחדש (עי"ש בתו"כ, שכללו בחדא מחתא גר שנתגייר עם קטן שנולד), יהיה דיונו תלוי בשאלה אם במתן תורה חל על בני ישראל שהתגיירו דין "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי". ואכן כתב המהר"ל (גוראריה בראשית מ"ו י' ד"ה בן הכנענית) שהגיור של מתן תורה לא עשה את בני ישראל כקטנים שנולדו. וזאת משום שהגיור לא היה מרצונם הגמור אלא היו חייבים לקבל את התורה; ולכן לא נחשבו כמי שנולדו מחדש, ומשום כך היו אסורים בעריות מבני משפחותיהם. ועל זה היה העם בוכה למשפחותיו (עי' רש"י במדבר י"א י'). ועי' שב"ש שמענתא (הקדמה אות ט').

ובספר חוסן יוסף (למהר"י ענייל) כתב טעמים אחרים לכך שבמתן תורה לא נחשבו ישראל כמי שנולדו מחדש: בטעם הראשון (אות י"ב) כתב שרק יחיד המצטרף לכלל נחשב כנולד מחדש, ולא כאשר כל הכלל כולו התגייר ביחד. ובהמשך (אות ט') כתב הסבר אחר, שהגיור לא נעשה בבתי-אחת, אלא בהדרגה, שכל פעם הצטוו במצוות נוספות. ועי' כלי חמדה (פרשת ויגש אות א'), ענבי פתחיה (למו"ר הרב מ.צ. נריה זצ"ל, "קהל גרים", עמ' 166-143).

ג. "גר שנתגייר כקטן שנולד" לענין טומאת זיבה
אלא שאפילו אם נניח שגם במתן תורה בני ישראל שהתגיירו נחשבו לקטנים שנולדו לענין זה, ייתכן שבענין פולטת שכבת זרע יהיה הדין שונה: שכן נאמר במשנה (זבים פ"ב מ"א):
הוראה קרי – אינו מטמא בזיבה מנעת לענת... (רע"ב: דהאי זיבה מחמת חולשא דקרי הוא. ובראיה שניה איירי, דהראשון מטמא באונס).

לשיטת הר"ש (אליבא דרבא, שזוהי מסקנת הסוגיא בנויר שם), בדברים מציאותיים אין אומרים "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי"; ואילו היה הקרי נמשך לאחר הגיור, היינו מגדירים את הזיבה כהמשך של הקרי ולא דנים אותה כזיבה. ולשיטתו יוצא שהפולטת שכבת זרע לאחר שנתגיירה, דנים אותה ככל פולטת שכבת זרע, והיא טמאה. אך לשיטת הרמב"ם – הסובר שגם בקרי שנמשך אחרי הגיור אנו אומרים "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי", ודנים את הזיבה שלאחר הגיור כזיבה ולא כקרי – הוא הדין בפולטת שכבת זרע, שהיה לנו לטהר את הגיורת, ולא לדון אותה כפולטת שכבת זרע.

מיהו יתכן לומר שגם לדעת הרמב"ם, שהגיור מבטל את הקרי שראה הזב, זה משום שע"י הגיור הוא כאילו נולד מחדש, והקרי שראה לפני גיורו אינו מתייחס אליו כלל. אלא אנו אומרים שהגוי הוא שראה את הקרי ולא הישראל, שדינו כמי נולד מחדש, ושני אנשים שונים הם. אך בפולטת שכבת זרע, למי נייחס את שכבת הזרע שנפלטה? אם תמצי לומר שנייחס אותה לאשה, הרי שכבת הזרע אינה שלה, וגיורה מטהר אותה אך לא את שכבת הזרע, שאינה שלה. ואם תמצי לומר שנייחס אותה לבעולה, הרי שכבת הזרע כבר אינה אצלו אלא אצלה, והיא מטמאת מכוח עצמה. ואפילו אם הבעל התגייר בינתיים, שכבת הזרע לא נטהרה, והיא ממשיכה לטמא את האשה.

מיהו אי אפשר לומר בפשיטות ששכבת הזרע עצמה מטמאת את האשה, שהרי היא טומאת בית הסתרים, ואינה מטמאת מעיקר הדין, אלא גזירת הכתוב היא שהמשמשת נטמאת (עי' נידה מ"א ע"ב). וא"כ גם היא הגורמת לטומאה. ולכן יש לומר שכשהיא מתגיירת, לא היא ששימשה, ולכן אינה מטמאת עוד אפילו אם תפלוט שכבת זרע.

וא"כ חזרנו למחלוקת שבין הרמב"ם והר"ש: לפי הר"ש, בדבר מציאותי כגון זה לא אמרינן "גר שנתגייר כקטן שנולד". ולפי הרמב"ם

מטמא מיד בזיבה! ואמאי, הא אין לך חולי גדול מזה?

ופירש ר"י (שם בתוס') שגוי שראה קרי ונתגייר וראה זיבה (פעם שניה) – מטמא בזיבה, ואין הקרי פוטר אותו מטומאת הזיבה. ולפיכך קושייתו של רבא היא, שאם קרי פוטר מטומאת זיבה בגלל החולשה שהוא גורם, מה לי ישראל ומה לי נוכרי, הרי שניהם ראו את הזיבה מאותה סיבה?

מסקנת הגמרא היא: "אלא תנאי היא". ומסבירים התוס' (ד"ה אלא, וכן הר"ש, זבים שם) שהטעם לכך שבעל קרי אינו נטמא בזיבה הוא לא משום חולשתו, כדעת רב פפא, אלא מכוח גזירת הכתוב שהקרי פוטר זיבה הבאה אחריו. והסיקו שלכן בגוי שראה קרי ונתגייר, אמרינן "כקטן שנולד דמי", והקרי שנראה בנוכריותו לא מובא כלל בחשבון. אבל אילו הפטור היה נובע מכך שזיבה הבאה לאחר קרי שונה בטבעה מזיבה אחרת, באמת לא היה מקום להחמיר בגר שנתגייר.

אך הרמב"ם (בפיה"מ זבים שם) פירש כך:

הרבה פעמים יצא מן הגיד זרע נימוק שאינו מבושל אחר יציאת השכבת זרע... על כן מי שראה קרי ואח"כ ראה זוב, לא יטמא בזיבה כל הכ"ד שעות; אבל נאמר כי הזוב הזה הוא מחמת שכבת זרע הקודמת.

והעיקר אצלנו, גר שנתגייר כקטן שנולד, אין משגיחין לדבר בענייניו הקודמות. וע"כ אין אנו חוששין לקרי שראה ושרא נכ"ס.

כלומר, הקרי שראה בנוכריותו אינו קרי מצד טבעו, ולכן הזיבה שיראה לאחר גיורו תהיה זיבה, אע"פ שבמציאות היא המשך של הקרי שראה בנוכריותו.

ד. משמעות מחלוקת הרמב"ם והר"ש למעמד הר סיני

ולכאורה נראה שיש לתלות את שאלתנו אודות גיורת שפולטת שכבת זרע, אם שכבת הזרע מטמאת אותה, במחלוקת הר"ש והרמב"ם:

שהרי גויה זבה אינה טמאה אלא מדרבנן, ואם הגיור לא חל, הרי טומאתה היא רק מדרבנן. ומהגמרא משמע שאחרי הגיור טומאתה היא מדאורייתא. וכן כתב הרמב"ם (הל' מטמאי משכב ומושב פ"ב ה"ט):

זבה שנעקרו מימי רגליה בסוף שבעת ימי הספירה, וירדה וטבלה והטילה מים אחר הטבילה – הרי הן ספק אם אחר עקירה הולכין, וזבה וזיתת, או אחר היציאה, שהיא טהורה.

וכן עכו"ם שנעקרו מימי רגליה, ונתגיירה, וטבלה, והטילה מים אחר שטבלה – הרי זה ספק אם אחר עקירה הולכין, והרי הן כמי רגלי העכו"ם, הטמאים, או אחר יציאה, והרי הם כמימי רגלי ישראל, הפהורים.

מבואר איפוא בדבריו שהגיור מועיל באשה גם בימי זיבתה.

וכן משמע מדברי רש"י (יבמות מ"ז ע"ב ד"ה שם גר), שכתב בענין טבילת גר: ואע"פ שאין טבילתו משום טומאה וטהרה כשאר טבילות.

מבואר איפוא ששני דינים נפרדים הם: טבילה מטומאה לטהרה וטבילה מנכריות ליהדות, ואין אחת מעכבת את השניה.

ו. האם דם נידה מהווה חציצה?

אלא שעדיין יש לשאול, האם דם הנידה לא מהווה חציצה בטבילה. על שאלה זו נאמר במסכת מנחות (כ"א ע"א):

אמר רב גידל אמר זעירי: דם, בין לח בין יבש – חוצץ. מיתבי, הדם והזיו והדבש והחלב – יבשין, חוצצין; לחין, אין חוצצין! לא קשיא: הא דסריך, הא דלא סריך.

ופירש רש"י (ד"ה דסריך):

סריך – כשמתחיל להתייבש ולהידבק קצת, חוצץ. והנה דבר ידוע הוא ברפואה, שדם נידה שונה מדם רגיל בכך שאינו מכיל חומר הקרשה, משום שבדם רגיל עשה ה' שיוכל הדם להקריש כדי שהפצע יגליד. אך בדם נידה המטרה היא הפוכה בדיוק, שהדם יפלט החוצה ולא יגליד כשהוא

אמרינן שהוא כקטן שנולד, וא"כ גם אותן נשים היו טהורות בזמן מעמד הר סיני.

ה. גיור בטומאה

לאור מה שאמרנו לעיל, יוצא שלא הגיור היה הסיבה לכך שבני ישראל נדרשו להיטהר לפני מעמד הר סיני, אם משום שהגיור עצמו מפקיע את הטומאה (אות ב"ד), ואם משום שהטומאה אינה מעכבת את הגיור (אות א').

אלא ע"כ זה שהפולטת שכבת זרע לא יכלה לעמוד במעמד הר סיני, הוא לא מדין טומאה, אלא כהא דשנינו במסכת ברכות (כ"ב ע"א):

"והדעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב" – מה להלן באימה ויראה וברתת וביעי, אף כאן באימה ויראה, ברתת וביעי. מכאן אמרו: הזבים והמצורעים ובאין על נידות מותרים לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, לשנות במשנה ובתלמוד ובהלכות ובאגדות; אבל בעלי קריין – אסורים.

ומשמע שם (כ"א ע"ב) שטומאתה של הפולטת שכבת זרע היא מדין בעל קרי. וא"כ יש לומר שמה שהתורה אסרה להם את נשותיהם שלוש ימים קודם מתן תורה הוא משום אימה ויראה ורתת וזיע, ולא משום טהרה; והפולטת שכבת זרע, כל עוד היא טמאה מדין פולטת, אין שם אימה ויראה ורתת וזיע. אך עצם הטומאה אינה מעכבת את הטבילה לצורך גיור. וא"כ בגיורת ג"כ אין מניעה להטבילה בנידתה. (ועי' תורה שלמה, פרשת יתרו פרק י"ט אות קל"ט, שהביא הרבה ראיות לכך שלא מדין טומאה אסרה התורה פולטת שכבת זרע אלא מדין קדושה, כדי שיקבלו תורה בקדושה. עיש"ה).

ויש להביא ראיה ממסכת נידה (מ"ג ע"א ע"ב):

בעי רבא: עובדת כוכבים זבה שנעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה, מהו?

והגמ' מבארת שהשאלה היא אם הולכים בגויה אחר שעת העקירה, שאז היא מטמאת מדרבנן, או אחר שעת היציאה, שאז היתה טהורה. וכל הבעית שם היא רק לגבי טומאה. כי אם יש ספק על חלות הגירות, הספק הוא ספיקא דרבנן;

נידה: זו טבילה המטהרת מטומאה וזו טבילה המכניסה לקדושת ישראל.
 מיהו טבילה זו כנראה עולה לה גם לטהרה. שאע"פ שגזרו טומאה על הגויים, וזבה נכריה מטמאת מדרבנן כזבה ישראלית, מכיון שטבלה – "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי", וכל עוד לא ראתה דם אחרי טבילתה, טהורה היא. וגם אם היתה שופעת דם, כאמור אין הדם חוצץ. ואע"פ שמיד לאחר טבילתה לגיור היא נטמאת משום ששופעת דם. אך טבילתה עולה לה לגיור.

מסקנות

- א. ישראל שעמדו בהר סיני נדרשו להיטהר, לא מפני שטמא אינו יכול לקבל תורה, אלא משום שנדרשו לקבל את התורה ביראה.
- ב. הגיור של עם ישראל לפני מעמד הר סיני לא החשיב אותם כקטנים שנולדו.
- ג. לדעת הרמב"ם המושג "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" מבטל גם מציאות טבעית שהיתה בו לפני שהתגייר, ואילו לדעת הר"ש – רק מציאות דינית.

במקור. "מה גדלו מעשיך ה'", "רופא כל בשר ומפליא לעשות!" וא"כ דם נידה, כשהוא בפנים, אינו סריף; וא"כ אין בו חציצה (ואלמלא כן היה מקום לפסול את הטבילה; דאע"ג דבית הסתרים אינו צריך למגע מים, מיהו בעינן ראוי לביאת מים, כמבואר במסכת קידושין כ"ה ע"א).

ומסתבר, שאם היא כרגע אינה שופעת דם, טבילתה מטהרת אותה. ואע"פ שגזרו על גויה שהיא מטמאת כנידה, זהו רק כאשר היא גויה. אך כשהיא מתגיירת, לא גזרו עליה לספור שבעה נקיים.

תשובה

גירות יכולה לטבול גם בנידתה, והטומאה אינה מעכבת את הטבילה הנעשית לשם גירות. ואף אין בזיבת הדם משום חציצה.
 והעיר לי הרב ז. גוטהולד, שלמעשה לא רצוי שגירות תטבול לגירותה בזמן זיבת דמה כדי שלא תלכלך את המים; ואם תשים מוך באותו מקום, יהיה בזה משום חציצה. ולכן עדיף להמתין עם טבילתה עד עבור ימי זובה. אך תוך ז' נקיים בוודאי שרי, דטבילת גר שונה מטבילת

סימן לז

ברכה על טבילת גר קטן

שאלה *

תינוקת אומצה בברזיל ע"י משפחה שומרת מצוות, ועתה עומדים להטביל אותה ליהדות. מתוך כך נשאלו מספר שאלות:
 א. האם יש לברך על הטבילה?
 ב. אם כן, מתי לברך על כך?
 ג. מה לברך על הטבילה?
 ד. מיהו המברך?

ראשי פרקים

- א. ברכה בטבילת גר קטן
 - ב. שיטת מרן הרב קוק זצ"ל
 - ג. הדין בגיור ע"י הורים מאמצים
 - ד. זמן הברכה בטבילת גר
 - ה. מיהו המברך?
- תשובה
מסקנות

* סיון תשנ"א.